

Dekarbonizacja wymaga przewidywalności: PKEE apeluje o wzmocnienie funduszy w ramach EU ETS i stabilniejsze zasady jego funkcjonowania

Polski Komitet Energii Elektrycznej (PKEE) apeluje o pilną reformę unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS), w tym rewizję rezerwy stabilizacyjnej rynku (Market Stability Reserve – MSR), artykułu 29a i dostosowanie regulacji do specyfiki jednostek gazowych, stabilizujących systemy energetyczne. W związku z przewidywanym zakończeniem podaży uprawnień do emisji (EUA) na rynku pierwotnym w latach 2038–2039, PKEE podkreśla konieczność zapewnienia płynności rynku i przeciwdziałania spekulacyjnym praktykom, które negatywnie wpływają na prawidłowe funkcjonowanie EU ETS.

Odnosząc się do szerszych wyzwań stojących przed unijną polityką klimatyczno-energetyczną oraz wskazując na potrzebę jej dostosowania do obecnych uwarunkowań i ryzyk, Marcin Laskowski, Wiceprezes PKEE, zaznaczył: – „*Polityka klimatyczno-energetyczna UE musi stanowić odpowiedź na nową rzeczywistość geopolityczną. Proces dekarbonizacji nie może być prowadzony w oderwaniu od innych strategicznych priorytetów, takich jak dostępność cenowa energii elektrycznej, odporność i konkurencyjność gospodarki czy bezpieczeństwo państwa. EU ETS jest jednym z kluczowych instrumentów polityki klimatycznej, jednak jego obecna konstrukcja jest niedostosowana do aktualnych realiów geopolitycznych i gospodarczych. Potrzebna jest głęboka, strukturalna reforma systemu, która wzmocni jego odporność, ograniczy wahania cen i sprawi, że transformacja energetyczna będzie możliwa do realizacji w sposób bezpieczny i realistyczny we wszystkich państwach członkowskich.*”

Udoskonalenie zasad sektorowych i alokacji przychodów

PKEE postuluje **ujednolicenie zasad certyfikacji zrównoważonego rozwoju i weryfikacji oszczędności emisji gazów cieplarnianych (GHG) dla instalacji wykorzystujących biomasę** w ramach aktów prawnych takich jak dyrektywa RED i system ETS. Ponadto PKEE sprzeciwia się **włączaniu spalarni odpadów komunalnych do EU ETS** ze względu na ich ograniczony efekt środowiskowy i wysokie obciążenia administracyjne.

W przypadku mniejszych instalacji (poniżej 20 MW), **operatorzy powinni mieć możliwość wyboru między objęciem systemem EU ETS 1 lub EU ETS 2** – co pozwoli na bardziej elastyczne podejście i ograniczy obciążenia regulacyjne.

W zakresie wykorzystania przychodów z aukcji uprawnień do emisji PKEE stanowczo podkreśla, że środki te powinny być w całości przeznaczane na **konkretne programy dekarbonizacyjne**, a nie kierowane do ogólnych budżetów krajowych. W przeszłości traktowanie ETS jako narzędzia fiskalnego prowadziło do utraty wiarygodności systemu.

Rezerwa stabilizacyjna rynku (MSR) i artykuł 29a wymagają reformy

Obecny mechanizm MSR, oparty na całkowitej liczbie uprawnień w obiegu (TNAC), nie odzwierciedla rzeczywistej płynności rynku. TNAC obejmuje również EUA zatrzymane przez uczestników rynku w celach zapewnienia zgodności działalności z normami lub w celach spekulacyjnych – uprawnienia te nie są dostępne w obrocie, a mimo to powodują dalsze pochłanianie jednostek do MSR, co dodatkowo zmniejsza płynność rynku. Dlatego też **PKEE postuluje zmianę zasad umarzania uprawnień znajdujących się w rezerwie, tak aby mogły być one uwalniane w sytuacjach wymagających stabilizacji rynku**. Do oceny płynności należy też stosować dodatkowe wskaźniki – np. zmienność cen EUA – uzupełniające TNAC.

W miarę zmniejszania się podaży EUA na rynku pierwotnym, spodziewany jest wzrost zachowań polegających na „bankowaniu” uprawnień. Niektórzy uczestnicy rynku – zwłaszcza podmioty finansowe – mogą przyjąć strategię „kup i trzymaj”, oczekując na przyszły wzrost cen wynikający z ograniczonej dostępności. Brak reformy może prowadzić do zwiększonej zmienności i zaburzeń rynkowych. W celu przeciwdziałania tym zjawiskom, **PKEE rekomenduje zastąpienie lub głęboką rewizję MSR oraz artykułu 29a**. Wskazane jest również **powołanie nowej instytucji odpowiedzialnej za zarządzanie podażą EUA, która mogłaby stabilizować rynek i zapewniać jego płynność w dłuższym horyzoncie czasowym**, zapewniać elastyczność międzyokresową i ograniczać nadmierną spekulację.

Dodatkowo, obecny mechanizm interwencji cenowej w artykule 29a posiada zbyt wysoki próg aktywacji, co czyni go nieskutecznym. PKEE sugeruje rozważenie **wprowadzenia progu opartego na cenie EUA**, który pozwalałby na uwalnianie uprawnień z MSR w okresach napięć rynkowych.

Wyzwania dla energetyki gazowej i procesu dekarbonizacji

PKEE podkreśla, że **parametry EU ETS muszą być spójne z pozostałymi unijnymi regulacjami**. Przykładowo, dyrektywa EED dopuszcza funkcjonowanie wysokosprawnej kogeneracji do 2045 r., podczas gdy dostawy EUA zakończą się na rynku pierwotnym w latach 2038 lub 2039. Ta niespójność regulacyjna zagraża długofalowej rentowności jednostek gazowych, które odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu mocy dyspozycyjnej i bezpieczeństwa energetycznego.

Zgodnie z artykułem 27a, **jednostki rezerwowe lub zapasowe mogą zostać wyłączone z EU ETS tylko wtedy, gdy w ciągu trzech ostatnich lat ich czas pracy nie przekroczył 300 godzin rocznie**. Przepis ten nie obejmuje jednak nowych jednostek, które siłą rzeczy nie posiadają historii operacyjnej. **PKEE postuluje większą elastyczność** tego mechanizmu – np. możliwość wniesienia opłaty zamiast automatycznego powrotu jednostki do systemu. Dodatkowo, **limit 300 godzin powinien zostać podniesiony do 1500 godzin, aby uwzględnić specyfikę takich jednostek jak gazowe turbiny spalania otwartego (OCGT), które są niezbędne dla integracji OZE, stabilności sieci i bezpieczeństwa dostaw energii**.

Dekarbonizacja jednostek gazowych, które zastąpiły moce węglowe, będzie stanowić poważne wyzwanie. PKEE przestrzega, że wzrost cen EUA niekoniecznie przyspieszy proces dekarbonizacji – **może natomiast ograniczyć możliwości inwestycyjne przedsiębiorstw**. Potrzebne jest więc realistyczne i spójne podejście do przyszłości energetyki gazowej w ramach systemu ETS.

Fundusz Modernizacyjny – potrzebne długofalowe i zwiększone wsparcie

Wraz z przyspieszającym tempem dekarbonizacji, **Fundusz Modernizacyjny powinien zostać utrzymany po 2030 r., a jego budżet – istotnie zwiększony**. Szybkie podjęcie decyzji w tej sprawie jest niezbędne, aby zapewnić przewidywalność i stabilność inwestycji planowanych w długim horyzoncie czasowym. Fundusz powinien odpowiadać skali wyzwań transformacji energetycznej w państwach-beneficjentach. Co istotne, może on również wspierać realizację celów Clean Industrial Deal – takie jak np. elektryfikacja, poprzez inwestycje w sieci elektroenergetyczne.

Same przychody z aukcji EUA prawdopodobnie nie wystarczą, aby pokryć potrzeby dekarbonizacyjne we wszystkich sektorach objętych ETS. Fundusz powinien nadal **wspierać projekty w sektorze energetycznym** – w tym **ciepłownictwo, wysokosprawną kogenerację, sieci dystrybucyjne i magazyny energii**.

Przekierowanie środków na nowe instrumenty, takie jak **Europejski Bank Dekarbonizacji Przemysłu**, mogłoby osłabić finansowanie kluczowych inwestycji w sektorze energetycznym.

Fundusz Innowacyjny – potrzeba zrównoważonego podejścia regionalnego

PKEE docenia znaczenie **Funduszu Innowacyjnego** jako narzędzia wspierającego transformacyjne inwestycje klimatyczne, jednak zwraca uwagę na nierównomierny rozkład geograficzny przyznawanych środków. Dotychczas większość finansowania trafiła do krajów posiadających zaawansowane ekosystemy innowacyjne, pozostawiając inne regiony z ograniczonym dostępem do wsparcia.

Taka dysproporcja może **pogłębić nierówności inwestycyjne w zakresie transformacji klimatycznej**, szczególnie w regionach, gdzie funkcjonują energochłonne przemysły wymagające pilnych inwestycji dekarbonizacyjnych. **PKEE apeluje o zapewnienie większej równowagi geograficznej oraz zmianę metodologii wyliczania emisji unikniętych.** Państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania **krajowych punktów odniesienia**, które lepiej odzwierciedlają ich punkt wyjścia w procesie dekarbonizacji. Obecne podejście oparte wyłącznie na benchmarkach unijnych stawia kraje takie jak Polska w niekorzystnej sytuacji.